

**MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Biudžetinė įstaiga, Naftininkų g. 9, 89239 Mažeikiai,
tel. (8 443) 41 499, el. p. mazeikiuvsb@gmail.com
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 303189089

**VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖ
MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE 2018 METAIS**

Mažeikiai, 2019

PATVIRTINTA
Mažeikių rajono savivaldybės tarybos
2020 m. vasario ___ d. sprendimu Nr. T1-

TURINYS

ĮVADAS	3
1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	4
2. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	6
3. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	10
3.1. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis	10
3.2. Paauglių gimdymas	14
3.3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu	15
4. GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI.....	17
IŠVADOS.....	19
REKOMENDACIJOS	20

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Mažeikių rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

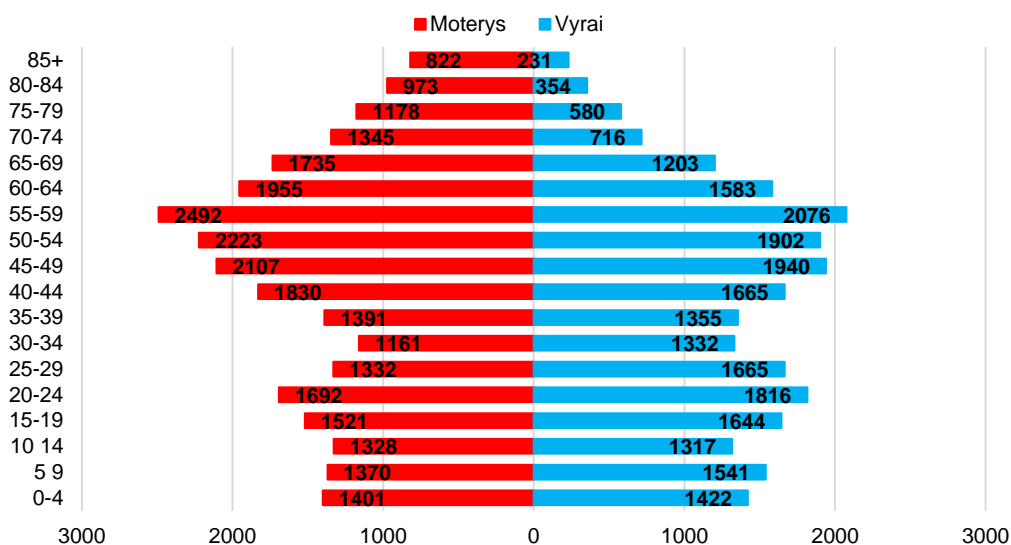
Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Lietuvos sveikatos rodiklių sistema;
- Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis: informacine sistema STAT.HI.LT (privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinės sistemos (PSDF IS) duomenys) ir Lietuvos sveikatos rodiklių informacine sistema SRS (privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos (SVEIDRA) duomenys);
- Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenimis;
- Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis;
- UAB Mažeikių vandenys duomenimis.

1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 51 853 gyventojai, t. y. 941 gyventojų mažiau nei 2017 metais. Per pastaruosius (2014–2018 m.) metus rajone nuolatinį gyventojų skaičius sumažėjo 7 proc. 2018 m. 30,85 proc. visų Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų gyveno kaimo gyvenamosiose vietovėse, moterys sudarė 53,28 proc. visų gyventojų.

2018 m. pradžioje Mažeikių rajono savivaldybėje didžiausias gyventojų skaičius buvo 50–59 metų amžiaus grupėje. Iki 34 metų amžiaus vyrų buvo daugiau nei moterų, o nuo 34 metų – moterų (1 pav.).

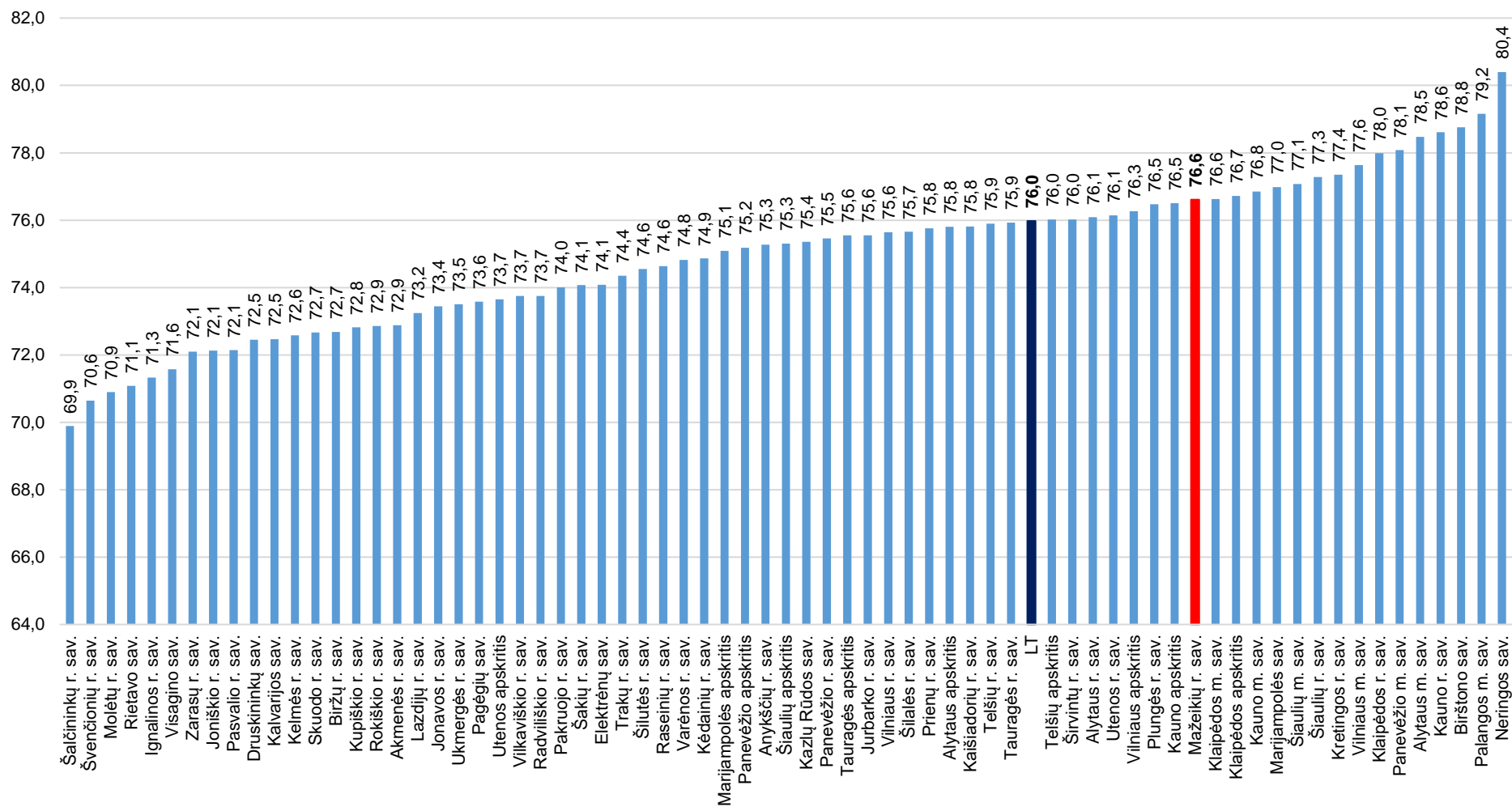

1 pav. Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes ir lytį 2018 metais pradžioje. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2018 m. savivaldybėje gimė 509 kūdikiai – 3 mažiau negu 2017 m. Gimstamumo rodiklis rajone buvo 9,8/1 000 gyventojų (Lietuvoje – 10/1 000 gyv.). Mirusių asmenų skaičius 2018 m. Mažeikių rajone buvo 648, o tai sudarė 1,6 proc. Lietuvoje mirusių asmenų. Mirė 48,6 proc. vyrų ir 51,4 proc. moterų. Apibendrinant 2018 m. Mažeikių rajono gimimų ir mirčių rodiklius, nustatyta, kad natūrali gyventojų kaita buvo neigiama (–139 asmenys).

Stebint socioekonominę situaciją savivaldybėje – ilgalaikio nedarbo lygis apie 1,8 karto viršijo Lietuvos rodiklį, socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų siekė 37,7 (Lietuvoje – 25,4/1 000 gyv.), mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų taip pat viršijo Lietuvos vidurkį (Mažeikių rajone – 78,7, Lietuvoje – 69,1/1 000 gyv.), mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų siekė 154,5 (Lietuvoje – 148,9/1 000 gyv.). Tačiau socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų 2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 1,3 karto buvo mažesnis nei Lietuvoje (Mažeikių rajone – 2,6/1 000 gyv., Lietuvoje – 3,3/1 000 gyv.).

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 76,6 m. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. 2018 m. gimęs Lietuvos gyventojas, tikėtina, nugyvens vidutiniškai 76 metus. Vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (metais) skirtumai tarp savivaldybių nedideli. Mažeikių rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais) buvo didesnis už Lietuvos vidurkį (2 pav.).

2 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2018 metais. (Šaltinis: Higienos institutas)

2. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pagrindinio rodiklių sąrašo (toliau PSR) analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant Mažeikių rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu ir pateikiamas 1 lentelėje „Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2018 m.“.

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis 1 lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad Mažeikių rajono savivaldybėje:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria mažesnis bandymų žudytis skaičius 100 000 gyv. bei didesnis ilgalaikio nedarbo lygis.

1.2. Uždavinio „**sumažinti socialinę – ekonominę gyventojų diferenciaciją šalyje ir bendruomenėse**“ rodikliai ženkliai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria mažesnis mirtingumo / standartizuoto mirtingumo dėl išorinių priežasčių 100 000 gyv. rodiklis. Šis rodiklis patenka į zoną, atspindinti geriausią situaciją – į žaliąją zoną.

2.1. Uždavinio „**kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį.

2.2. Uždavinio „**kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai yra didesni už Lietuvos vidurkį.

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tik išsiskiria šiek tiek didesnis transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius 100 000 gyv.

2.4. Uždavinio „**mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą**“ rodiklis, atspindintis į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekį (kg), tenkanti 1 km², ženkliai viršija Lietuvos vidurkį ir patenka į savivaldybių sąrašą, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą**“ rodikliai yra geresni už Lietuvos vidurkį.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis yra šiek tiek didesnis už Lietuvos vidurkį.

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai yra artimi Lietuvos vidurkiui.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria didesnis sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 100 000 gyv.

4.3. Uždavinio „**pagerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau ženkliai išsiskiria didesnis paauglių gimdymų skaičius.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau išsiskiria didesnis sergamumas II tipo cukriniu diabetu.

1 lentelė. Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2018 metais

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	76,6	76	69,9	80,4	1,0
Išvengiamas mirtingumas	34	30,5	18,5	41	1,1
1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	21,2	24,4	0	96,6	0,9
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	22,1	23,8	0	90,1	0,9
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.	23,1	42,1	0	76,9	0,5
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	78,7	69,1	35,2	247,3	1,1
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyv.	2,6	3,3	0,3	8,5	0,8
Ilgalaikio nedarbo lygis	4	2,2	0,3	8,5	1,7
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.	- 6,4	- 5,3	- 20	8,4	1,2
1.2. Sumažinti socialinę – ekonominę gyventojų diferenciaciją šalyje ir bendruomenėse					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	77,1	93,4	29,9	209,7	0,8
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyv.	77,6	91	28,3	193,5	0,9
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	154,5	148,9	54,7	339,9	1,0
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.	37,7	25,4	3	91,4	1,5
Sergamumas (nauji atvejai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	54	32,9	0	94,3	1,6
Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	61,7	37,9	0	108,8	1,6
2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	1,2	0,9	0	3,9	1,3
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	114,5	150,7	59,6	308	0,8
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	60,5	67,1	3,8	2 258,4	0,9
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	34,9	74,9	0	140,9	0,5
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	7,7	5,5	0	29,9	1,4
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	8,6	5,5	0	29,4	1,6
Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	17,4	16,1	0	38,1	1,1
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	18,8	15,3	0	32,6	1,2

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.	3,9	8	0	25,4	0,5
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	4	7,9	0	26,3	0,5
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	1,9	3	0	17	0,6
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	65,6	58,9	0	136,3	1,1
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis (kg), tenkantis 1 km ²	18 509	1 010	63	34 382	18,3
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	95	nėra	nėra	nėra	nėra
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	73	nėra	nėra	nėra	nėra
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	0	3	0	13	0
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	0	3,1	0	15,4	0
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.	7,7	18,1	0	46,5	0,4
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.	6,7	17,7	0	45,1	0,4
Nusikalstamos veiklos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	65,6	85,8	0	442,1	0,8
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstiti mažmenine prekyba tabako gaminiais	200,2	189,9	73,2	415,9	1,1
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstiti mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	187,2	166,8	38,4	359,2	1,1
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalys (proc.)	39,6	36,7	11,1	75	1,1
4. TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.	26,9	32,5	15,6	61,7	0,8
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.	5,7	6,9	3,9	10,7	0,8
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3	2	1,3	6,3	1,5
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	6,1	7,2	2,7	13,6	0,8
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyv.	8,9	9,1	6,3	11,3	1,0
Sergamumas (nauji atvejai) daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	1,9	3,1	0	13,9	0,6
Sergamumas (nauji, recidyvai, grįžę po nutraukto gydymo, grįžę po nesėkmingo gydymo, atvykusieji iš kito krašto) daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	5,8	6,1	0	17,2	1,0

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 100 000 gyv.	2,3	2,2	0	5,1	1,0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	3,9	3,4	0	24,4	1,1
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys, proc.	96	92,1	83	99,5	1,0
1 metų amžiaus vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtis (3 dozės), proc.	96	92,1	83	99,5	1,0
Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	10,7	14,5	2,3	47,2	0,7
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	23,8	18,9	4,9	35,9	1,3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.	9,8	4,4	0	15,8	2,2
4.4. Stiprinti lėtinėse neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) rodiklis 100 000 gyv.	671,1	782,5	269,5	1 349,5	0,9
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) rodiklis 100 000 gyv.	748,7	744,5	499,4	1 059	1,0
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	283,5	286,6	89,8	436,6	1,0
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97) rodiklis 100 000 gyv.	296,2	274,7	160,9	377,3	1,1
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	160,1	191	59,9	610,5	0,8
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) rodiklis 100 000 gyv.	177,9	181,8	60,9	485,7	1,0
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	82,2	56,6	26,9	90,1	1,5
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programoje	57,3	50,2	15,7	71,7	1,1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje	61,3	52,7	30,1	72	1,2
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje	54,4	53,1	30,8	66	1,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi širdies kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencijos programoje	44,2	42,9	26,2	61,4	1,0

3. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

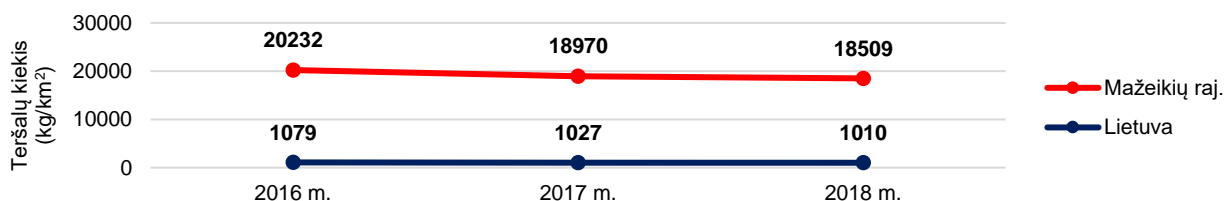
3.1. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis

Stacionarių taršos šaltinių į aplinkos orą išmetami teršalai yra vienas svarbiausių veiksnių, sąlygojančių aplinkos oro kokybę. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje buvo užregistruota 12 įmonių ir gamyklų, kurios įtakojo didelius į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekio rodiklius (2 lentelė).

2 lentelė. Įmonės ir gamyklos, įtakojusios didelius į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekio rodiklius, Mažeikių rajono savivaldybėje 2018 metais.

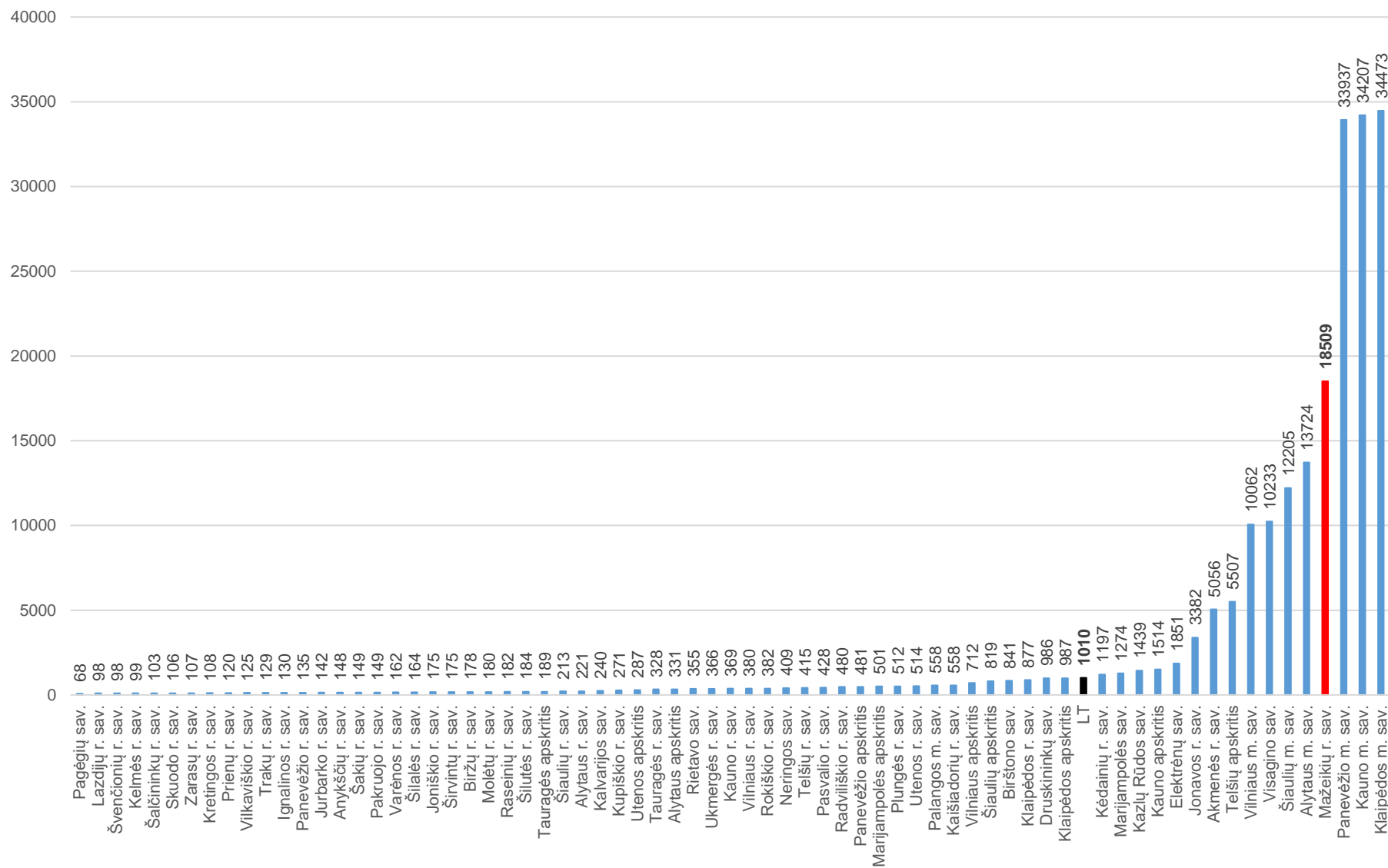
Eil. Nr.	Įmonės, gamyklos
1.	UAB „Mažeikių šilumos tinklai“, Reivyčių katilinė
2.	UAB „Mažeikių šilumos tinklai“, Mažeikių katilinė
3.	UAB „Mažeikių šilumos tinklai“, Vieکشnių katilinė
4.	Akcinė bendrovė „ORLEN Lietuva“
5.	Uždaroji akcinė bendrovė „Mažeikių lyra“
6.	AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“ filialas Mažeikių pieninė
7.	UAB „Ekovalis“
8.	UAB „Taumona“
9.	Uždaroji akcinė bendrovė „Mažeikių vandenys“
10.	AB „Lietuvos geležinkeliai“ Turto valdymo paslaugų centro Klientų aptarnavimo departamento Šiaulių regiono skyriaus Bugenių riedmenų plovyklos grupė
11.	UAB „Rapsoila“
12.	UAB „Taumona“ medienos paruošimo įmonė

2018 m. savivaldybės teritorijoje į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, sudarė 18 509 kg. Analizuojant 2016–2018 m. laikotarpį, šis rodiklis nuo 2016 m. nuosekliai mažėjo, bet visada viršijo Lietuvos rodiklį. 2018 m. savivaldybės rodiklis 18 kartų viršijo Lietuvos vidurkį (3 pav.).

3 pav. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis (kg/km²). Mažeikių rajono savivaldybės ir Lietuvos duomenų palyginimas 2016–2018 metais (proc.).
(Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

4 paveiksle matyti, kad mažiausiai kvadratiniam kilometrui teršalų į atmosferą išmesta Pagėgių savivaldybėje – 63 kg/km², Lazdijų r. sav. – 98 kg/km², Švenčionių r. sav. – 98 kg/km². Tuo tarpu labiausiai užterštu oru kvėpuojančiomis savivaldybėmis galima vadinti Kauno miesto, Panevėžio miesto ir Klaipėdos miesto. Jose kvadratiniam kilometrui išmesta nuo 33 iki 34,4 tūkst. kg teršalų kvadratiniam kilometrui.

4 pav. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui. (Šaltinis: Higienos institutas)

Oro kokybė vertinama lyginant išmatuotą teršalų koncentraciją su nustatytais užterštumo normomis – ribinėmis vertėmis, siektinomis vertėmis, leidžiamu viršyti dienų ar valandų skaičiumi, informavimo ir pavojaus slenksčiais. 2018 m. Lietuvoje oro kokybė buvo tiriama 17-oje automatinųjų oro kokybės tyrimų (OKT) stočių, iš kurių 1 įrengta Mažeikių gyvenamajame rajone – automatinėje oro kokybės tyrimų stotyje nepertraukiamai matuotos koncentracijos teršalų, kurių vertinimą reglamentuoja Lietuvos teisės aktai: kietųjų dalelių KD_{10} , azoto dioksido (NO_2), sieros dioksido (SO_2) ir ozono (O_3) koncentracija.

3 lentelė. Statistiniai oro kokybės tyrimų rodikliai Mažeikių rajono sav. 2016–2018 metais

Metai	$KD_{10} \mu g/m^3$			$SO_2 \mu g/m^3$			$NO_2 \mu g/m^3$			$O_3 \mu g/m^3$			
	Cvid	Cmax 24 h	P	Cvid	Cmax 24 h	Cmax 1 h	Cvid	Cmax 1 h	V	Cmax 8 h	P1	P2	Cmax 1 h
2018 m. galiojusios normos, ribinės vertės, informavimo bei pavojaus slenksčiai, nustatyti žmonių sveikatos apsaugai													
	40	50	35 d.		125	350	40	200	18	120*		25	180/240
2016	27	111	10	2,9	21,6	65,6	7	106	0	119	0	5	127
2017	25	77	6	4,9	24,5	108,3	7	71	0	106	0	2	114
2018	30	97	17	5,7	17,8	87	7	75	0	131	3	1	147

Cvid. - vidutinė metinė koncentracija;

Cmax 1 h - didžiausia 1 val. koncentracija;

Cmax 8 h - didžiausia 8 val. periodo koncentracija;

Cmax 24 h - didžiausia paros koncentracija;

P - parų skaičius, kai buvo viršyta paros ribinė vertė;

P1 - parų skaičius, kai buvo viršyta 8 val. ozono siektina vertė, ... m.;

P2 - vidutinis metinis parų skaičius, kai buvo viršyta 8 val. Ozono siektina vertė, ... laikotarpiu;

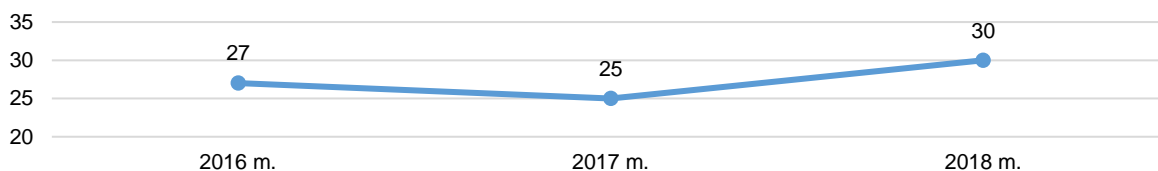
V - valandų skaičius, kai buvo viršyta 1 val. ribinė vertė;

* - ozono siektina vertė, kuri po jos įsigaliojimo datos (2010 01 01) neturi būti viršyta daugiau kaip 25 dienas per metus, imant trijų metų vidurkį.

** - surinkta mažiau negu 90 proc. duomenų.

(Aplinkos apsaugos agentūros duomenys)

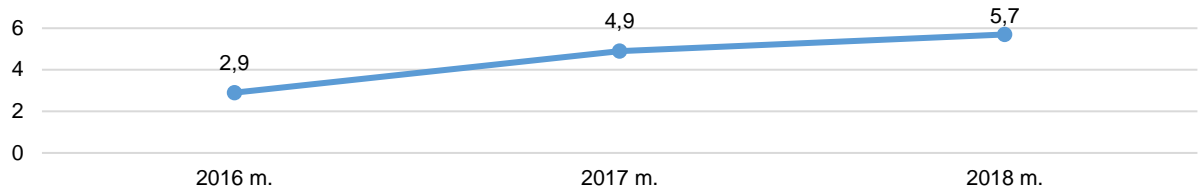
3 lentelėje pateikiamas pagrindinių aplinkos oro teršalų (kietųjų dalelių (KD_{10}), sieros dioksido (SO_2), azoto dioksido (NO_2) ir ozono (O_3)) užterštumo lygio Mažeikiuose atitikimo teisės aktais įteisintoms žmonių sveikatos apsaugai nustatytoms normoms. Teisės aktuose nustatytas reikalavimas, kad vidutinė paros KD_{10} koncentracija neviršytų $50 \mu g/m^3$ daugiau kaip 35 dienas per metus, 2018 m., kaip ir ankstesniais metais, Mažeikiuose nebuvo pažeistas. 2018 m. Mažeikiuose vidutinė paros KD_{10} koncentracija $50 \mu g/m^3$ viršijo 17 dienų (2017 m. – 6). Vidutinė metinė KD_{10} koncentracija buvo $30 \mu g/m^3$ (ribinė vertė – 40). Palyginti su 2016 m., didžiausia nustatyta paros koncentracija padidėjo 26 proc., vidutinė metinė koncentracija – 20 proc.

5 pav. Vidutinė metinė kietųjų dalelių (KD_{10}) koncentracija Mažeikių rajono savivaldybėje 2016–2018 metais

Analizuojant KD_{10} per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.), matyti, kad šis rodiklis svyravo ir 2018 m., lyginant su 2016 m. padidėjo 11 proc. (5 pav.).

Vidutinė metinė SO_2 koncentracija Mažeikiuose siekė $5,7 \mu g/m^3$ ir, palyginti su 2017 m., padidėjo 16 proc. (6 pav.).

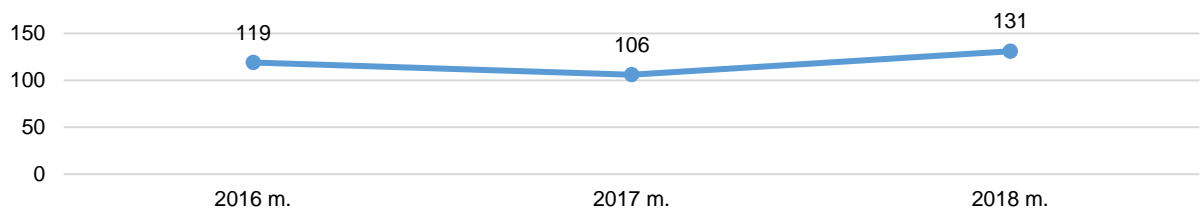

6 pav. Vidutinė metinė sieros dioksido (SO₂) koncentracija Mažeikių rajono savivaldybėje 2016–2018 metais

2018 m. Mažeikiuose vidutinė metinė azoto dioksido koncentracija buvo 7 µg/m³, palyginti su 2017 m., nekito ir neviršijo ribinės (40 µg/m³) vertės. Maksimali NO₂ vertė siekė 75 µg/m³ ir, palyginti su 2017 m., padidėjo 6 proc., tačiau ribinė vertė (200 µg/m³) neviršyta (3 lentelė).

2018 m. ozono (O₃) maksimali 8 valandų vidurkio vertė Mažeikių stotyje siekė 131 µg/m³. Nustatyta, kad 3 paras buvo viršyta 8 valandų ozono siektina vertė. Siektina vertė (120 µg/m³ neturi būti viršijama daugiau nei 25 dienas per kalendorinius metus, imant trejų metų vidurkį) taip pat buvo viršytas 1 diena. Maksimali 1 valandos O₃ koncentracija Mažeikiuose siekė 147 µg/m³ (2017 m. – 114). Kaip ir ankstesniais metais, informavimo ir pavojaus slenksčiai nebuvo viršyti (3 lentelė).

Analizuojant ozono koncentracija per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.), matyti, kad šis rodiklis svyravo ir 2018 m., lyginant su 2016 m. padidėjo 10 proc. (7 pav.).

7 pav. Vidutinė metinė ozono (O₃) koncentracija Mažeikių rajono savivaldybėje 2016–2018 metais

Anot Aplinkos apsaugos agentūros, teršalų koncentracijos ore padidėjimai paprastai siejami su didesniais jų išmetimais arba nepalankiomis teršalų sklaidai meteorologinėmis sąlygomis. Kietosios dalelės gali būti tiesiogiai išmetamos į aplinkos orą (vadinamosios pirminės dalelės) arba susidaryti atmosferoje kaip antrinės dalelės vykstant cheminėms reakcijoms tarp tokių teršalų kaip sieros dioksidas, azoto oksidai, amoniakas ir lakieji organiniai junginiai. Pagrindiniai kietųjų dalelių šaltiniai dažniausiai yra antropogeninės kilmės: transporto keliamą taršą, pramonės, energetikos įmonių išmetimai, individualių namų šildymas, žemės ūkis. Palankias sąlygas teršalams kauptis sudaro ir tokie meteorologiniai reiškiniai kaip rūkas, dulksna arba labai silpnas lietus, jeigu jie stebimi esant silpnam vėjui. Stipresnis lietus ar vėjas dažniausiai išsklaido teršalus, patekusius į atmosferą, bet, kaip minėta aukščiau, kai kuriais atvejais kietųjų dalelių koncentracija padidėja dėl „pakeltosios“ taršos, kai nuo sausų, nešvarių gatvių ar šalikelių dulkes į orą pakelia ne tik pravažiuojantys automobiliai, bet ir vėjo gūsi. Oro užterštumą mieste taip pat gali padidinti statybų, gatvių remonto, vamzdinių tiesimo darbai, dažnai atliekami nesilaikant aplinkosauginių reikalavimų. Pavasarinis ir rudeninis žolės bei atliekų deginimas miestuose ir priemiesčiuose, esant ramiems sausiams orams, taip pat yra vienas iš papildomų taršos kietosiomis dalelėmis šaltinių.

Pramonės įmonėms galimus taršos mažinimo būdus galima suskirstyti į dvi pagrindines kategorijas: taršos mažinimas ir kuro rūšies pakeitimas. Pavyzdžiui išmetamųjų dujų nusierinimas gali būti naudojamas taršai SO₂ mažinti, o filtrų sistemos gali būti diegiamos KD₁₀ taršai mažinti. Perėjimas nuo anglies deginimo prie dujų gali labai stipriai sumažinti tiek SO₂ tiek KD₁₀ kiekius.

3.2. Paauglių gimdymas

Vienas iš svarbiausių valstybės uždavinių yra sustiprinti motinos ir vaiko sveikatą. Į šios uždavinius įeina tokie rodikliai, kaip:

- kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių;
- 1, 2 metų amžiaus vaikų skiepijimo apimtys;
- tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
- vaikų, neturinčių eduoies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis;
- paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius.

Šie rodikliai Mažeikių rajono savivaldybėje daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, tačiau išsiskiria didesnis kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių bei ženkliai išsiskiria didelis paauglių gimdymų skaičius, lyginant su Lietuvos vidurkiu.

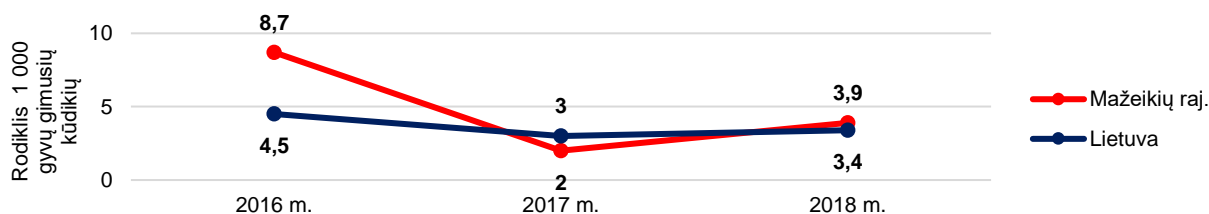
Kūdikių mirtingumo rodiklis dažnai naudojamas kaip šalies gyventojų bendros sveikatos indikatorius. Jeigu šis rodiklis neviršija 10 mirčių 1 000 gyvų gimusiųjų, laikoma, kad kūdikių mirtingumas labai mažas. 2018 m. Lietuvoje mirė 96 kūdikiai (3,4/1 000 gyvų gimusių kūdikių), iš jų 2 kūdikiai Mažeikių rajono savivaldybėje (3,9/1 000 gyvų gimusių kūdikių) (2017 m. – 1 kūdikis).

4 lentelėje matyti, kad gimusių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir Lietuvoje, kasmet mažėja, tačiau kūdikių mirtingumo rodiklis Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir Lietuvoje, išlieka mažas.

4 lentelė. Kūdikių gimimo ir mirčių statistikos Mažeikių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje, 2016–2018 metais palyginimas

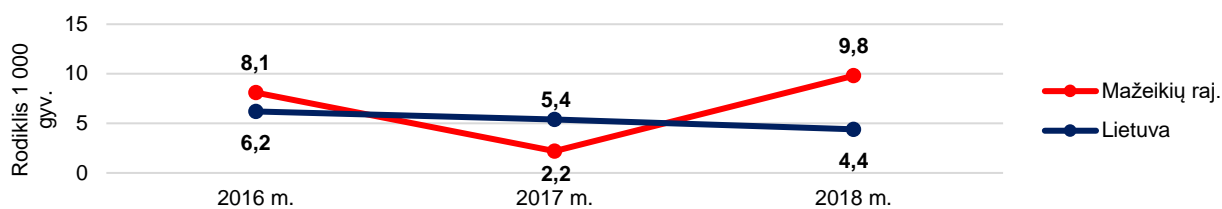
Absolūtus skaičiai / rodikliai	Mažeikių r. sav.			Lietuva		
	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.
Gyvų gimusių skaičius	575	512	509	30 623	28 696	28 149
Mirusiųjų kūdikių skaičius	5	1	2	139	85	96
Rodiklis 1 000 gyvų gimusiųjų	8,7	2	3,9	4,5	3	3,4

Analizuojant kūdikių mirtingumą per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, matyti, kad 2018 m., lyginant su 2016 m., Mažeikių rajone kūdikių mirtingumo rodiklis sumažėjo 2,2 kartus, tačiau 15 proc. viršijo Lietuvos vidurkį (8 pav.).

8 pav. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumo, 1 000 gyvų gimusių kūdikių, pokytis Mažeikių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016–2018 metais.
(Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

2018 m. vidutinis gimdančių moterų amžius buvo 30 metų. Analizuojant paauglių gimdymo skaičių, 2018 m. Lietuvoje 15–17 metų merginoms gimė 172 kūdikiai. Iš viso Lietuvoje 2018 m. gimė 28 149 kūdikiai, tad nepilnamečių merginų kūdikių skaičius sudarė 0,6 proc. visų gimdymų. Mažeikių rajone gimdymų skaičius tarp paauglių (15–17 m. amžiaus) moterų buvo 8 kūdikiai (2017 m. – 2 kūdikiai).

9 pav. Paauglių (15–17 metų) gimdymų skaičiaus pokytis Mažeikių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016–2018 metais (rodiklis 1 000 gyventojų). (Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

Vertinant paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičių per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, matyti, kad Lietuvoje paauglių gimdymų skaičius nuosekliai mažėjo ir per trejus metus sumažėjo 1,5 karto. Mažeikių rajone atvirkščiai – paauglių (15–17 m. amžiaus) gimdymų skaičius 1 000 gyv. padidėjo nuo 8,1 atv./1 000 gyv. iki 9,8 atv./1 000 gyv. ir 2018 m., lyginant su 2017 m., užaugo 4,5 karto (9 pav.).

3.3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu

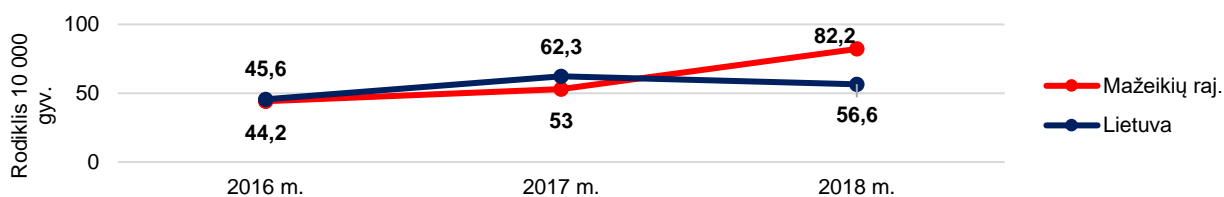
Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę – vienas iš Lietuvos Sveikatos Strategijos iškeltų uždavinių. Šie uždaviniai apima tokius rodiklius, kai:

- mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų;
- mirtingumas nuo piktybinių navikų;
- mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų;
- sergamumas II tipo cukriniu diabetu;
- tikslinės populiacijos dalis dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programoje, gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje, storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje, širdies kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencijos programoje.

Visi šie rodikliai Mažeikių rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria didesnis sergamumas II tipo cukriniu diabetu.

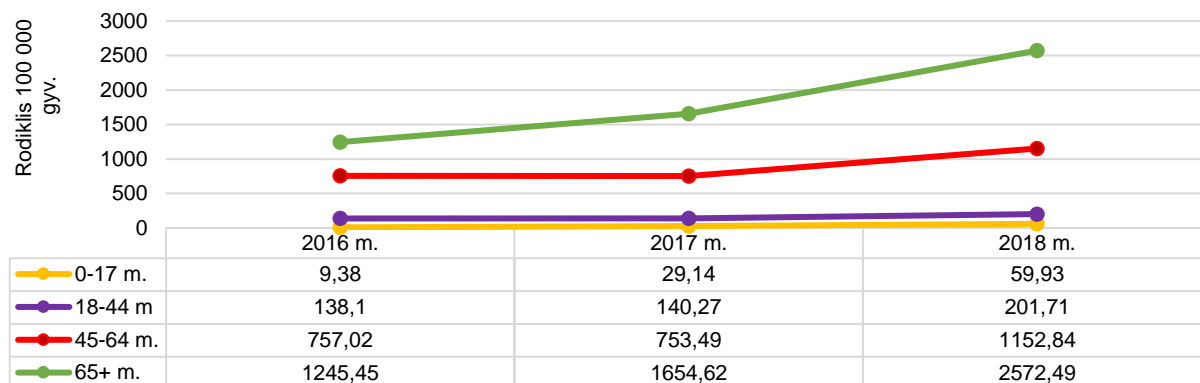
2018 m. 15 857 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas), iš jų Mažeikių rajone – 426 asmenims, tai sudarė 2,7 proc. visų Lietuvos sergamumo II tipo cukriniu diabetu atvejų.

Analizuojant šį rodiklį per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.) – Lietuvoje šis rodiklis svyravo, o Mažeikių rajone kasmet augo. 2018 m. Mažeikių rajone sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis 45 proc. viršijo Lietuvos vidurkį ir lyginant su 2016 m. padidėjo apie 2 kartus (10 pav.).

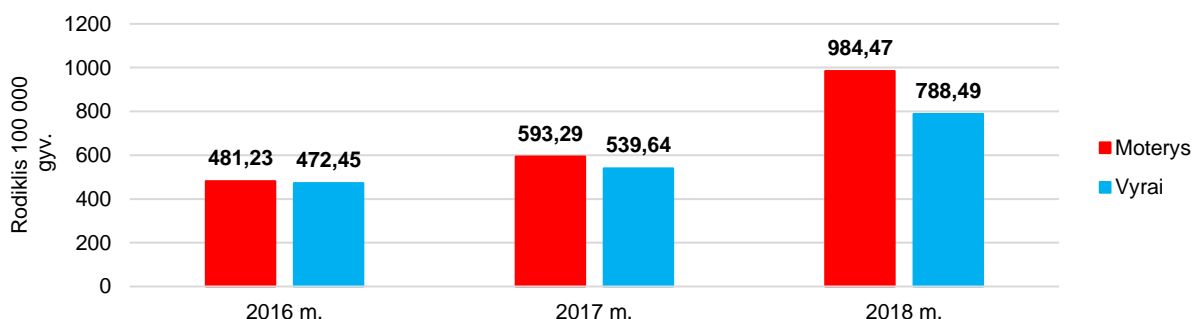
10 pav. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu pokytis Mažeikių rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016–2018 metais (rodiklis 10 000 gyventojų). (Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

Vertinant sergamumą cukriniu diabetu pagal amžių, galima teigti, kad cukriniu diabetu serga vyresnio amžiaus asmenys. 2018 m. Mažeikių rajone vaikų (0–17 m.) sergamumas cukriniu diabetu sudarė 59,93 atv./100 000 gyv., 18–64 m. – 1 354,55 atv./ 100 000 gyv, o 65+ m. amžiaus – 2 572,49 atv./ 100 000 gyv. (11 pav.).

11 pav. Sergamumo cukriniu diabetu pasiskirstymas Mažeikių rajono savivaldybėje 2016–2018 metais (rodiklis 100 000 gyventojų).
(Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

Vertinant pagal lytį, Mažeikių rajono savivaldybėje, per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, cukriniu diabetu dažniau sirgo moterys. Moterų sergamumas 2018 m. apie 1,2 kartus viršijo vyrų (12 pav.).

12 pav. Sergamumo cukriniu diabetu pasiskirstymas pagal lytį Mažeikių rajono savivaldybėje 2016–2018 metais (rodiklis 100 000 gyventojų).
(Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenys)

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje miesto gyventojų sergamumas cukriniu diabetu viršijo kaimo gyventojų sergamumą 21 proc. Lietuvoje stebima tokia pat situacija – moterų sergamumas 23 proc. viršijo vyrų.

4. GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų 8.3. punktą, pagal Higienos instituto parengtą metodiką ir standartizuotus klausimynus 2018 m. vykdė suaugusiųjų gyvenosenos tyrimą.

Suaugusiųjų apklausa Mažeikių rajono savivaldybėje atlikta 2018 m. balandžio – gegužės mėnesiais. Apklausa atlikta naudojant klausimyną, suderintą su Sveikatos apsaugos ministerija. Formuota reprezentatyvi apklausos imtis. Tyrime dalyvavo 421 Mažeikių rajono gyventojas. Apklausta 236 (56,1 proc.) moterys ir 185 (43,9 proc.) vyrus. Daugiau nei pusę (65,8 proc.) respondentų sudarė miesto gyventojai.

Suaugusiųjų gyvenosenos rodikliai suskirstyti į tris grupes:

1. gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas;
2. sveikatos elgesys (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai);
3. rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas).

Analizuojant žemiau pateiktą rodiklių profilį (5 lentelė) matyti, kad:

- subjektyviai vertindami savo gyvenimo kokybę, šeši iš dešimties (61,1 proc.) suaugusių Mažeikių rajono gyventojų ją vertino teigiamai – labai gerai ir gerai;
- subjektyviai apibūdindami savo sveikatą pusė (51,1 proc.) suaugusiųjų gyventojų ją vertino teigiamai – kaip gerą ar labai gerą;
- laimingais ir labai laimingais jaučiasi kiek daugiau nei pusė (57,3 proc.) Mažeikių rajono gyventojų;
- suaugusių rajono gyventojų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis – 14,7 proc.
- suaugusiųjų rajono gyventojų, kurie bent kelis kartus per mėnesį bendrauja su šeimos nariais dalis – 93,1 proc., giminaičiais – 75,8 proc., draugais – 81,3 proc.;
- Tris iš 10-ies (30,4 proc.) suaugusiųjų Mažeikių rajono gyventojų užsiima energinga fizine veikla bent po 30 minučių 5 dienas per savaitę ar dažniau;
- bent kartą per dieną valgančių daržoves (neįskaitant bulvių), suaugusiųjų gyventojų dalis – 37,1 proc., beveik tokiu pačiu dažnumu valgančių vaisius dalis – 31,8 proc.;
- šiek tiek mažiau nei pusė (40,9 proc.) Mažeikių rajono gyventojų papildomai nededa druskos į paruoštą maistą;
- per paskutines 30 dienų kasdien rūkusių tabako gaminius dalis – 15,2 proc., elektronines cigaretes – 1,4 proc., vartojusių alkoholinius gėrimus – 1,4 proc.;
- suaugusiųjų Mažeikių rajono gyventojų, kurie alkoholinius gėrimus per paskutines 30 dienų vartojo bent kartą per savaitę ir dažniau, dalis – 21,4 proc., o per paskutinius 12 mėnesių tokiu pat dažnumu vartojusių alkoholinius gėrimus, dalis – 18,1 proc.;
- suaugusių gyventojų, kurie narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo dalis – 1,7 proc., o per paskutinius 12 mėnesių šių medžiagų bent kartą vartojo 4,8 proc.

Pirmos grupės „**gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Antros grupės „**sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai)**“ rodikliai buvo prastesni už Lietuvos vidurkį. Trečios grupės „**rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas)**“ trys rodikliai viršijo Lietuvos vidurkį.

5 lentelė. Mažeikių rajono savivaldybės ir Lietuvos suaugusiųjų gyvenimosi rodiklių profilis 2018 m.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	6
1. Gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas			
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis	61,1	61,8	1,0
Suaugusiųjų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis	51,1	58,1	0,9
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis	57,3	58,1	1,0
Suaugusiųjų, kurios per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis	14,7	16,6	0,9
Suaugusiųjų, kurie bent kelis kartus per mėnesį bendrauja su šeimos nariais, dalis	93,1	94,2	1,0
Suaugusiųjų, kurie bent kelis kartus per mėnesį bendrauja su giminaičiais, dalis	75,8	77,2	1,0
Suaugusiųjų, kurie bent kelis kartus per mėnesį bendrauja su draugais, dalis	81,3	83,5	1,0
2. Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai)			
Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 minučių 5 dienas per savaitę ar dažniau, dalis	30,4	40,5	0,8
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neįskaitant bulvių), dalis	37,1	42	0,9
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius, dalis	31,8	34,7	0,9
Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis	40,9	43,8	0,9
3. Rizikingas elgsenos (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas)			
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius, dalis	15,2	17,3	0,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, dalis	1,4	1,1	1,3
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis	1,4	1,5	0,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis	21,4	22	1,0
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis	18,1	15,7	1,2
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis	1,7	2,1	0,8
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis	4,8	3,2	1,5

IŠVADOS

1. Mažeikių rajono savivaldybės rodiklių reikšmės lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais pasiskirsto taip: 21 proc. rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalia zona), 71 proc. rodiklių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią grupę (geltonoji zona), o 8 proc. rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona), iš kurių detalesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti 3 rodikliai, ženkliai nukrypę nuo Lietuvos vidurkio.
2. 2018 m. savivaldybės teritorijoje į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, sudarė 18 509 kg. Šis rodiklis nuo 2016 m. nuosekliai mažėja, bet visada viršija Lietuvos rodiklį. 2018 m. savivaldybės rodiklis 18 kartų viršijo Lietuvos vidurkį.
3. Mažeikių rajono savivaldybėje labiausiai padidėjo paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1 000 gyv. Per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, matyti, kad Lietuvoje paauglių gimdymų skaičius nuosekliai mažėja ir per trejus metus sumažėjo 1,5 karto. Mažeikių rajone atvirkščiai – paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. padidėjo nuo 8,1 atv./1 000 gyv. iki 9,8 atv./1 000 gyv. ir 2018 m., lyginant su 2017 m., užaugo 4,5 karto.
4. Analizuojant sergamumo II tipo diabetu rodiklį per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.) – Lietuvoje šis rodiklis svyravo, o Mažeikių rajone kasmet augo. 2018 m. Mažeikių rajone sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis 45 proc. viršijo Lietuvos vidurkį ir lyginant su 2016 m. padidėjo apie 2 kartus. Vertinant sergamumą cukriniu diabetu pagal amžių, lytį ir gyvenamąją vietą galima teigti, kad cukriniu diabetu daugiau serga vyresnio amžiaus asmenys, moterys bei miesto gyventojai.
5. Vertinant 2018 m. Mažeikių rajono savivaldybės ir Lietuvos suaugusiųjų gyvenamosios rodiklių profilį, matyti, kad gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimo, prislėgtos nuotaikos, bendravimo rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Sveikatos elgsenos (fizinio aktyvumo ir mitybos įpročių) rodikliai buvo prastesni už Lietuvos vidurkį. Trys rodikliai, apibūdinantys rizikingą elgesį, buvo didesni už Lietuvos vidurkį: suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, dalis; suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis ir suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis.

REKOMENDACIJOS

Siekiant geresnės Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, būtina nuolat plėtoti sveikatinimo veiklas:

Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

1. Didinti rajono gyventojų raštingumą sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą bei atsižvelgiant į gyventojų, kuriems ši informacija teikiama, amžių, išsilavinimą, užimtumą bei sveikatos būklę.
2. Skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti sveikatinimo veiklos renginiuose.
3. Kelti kvalifikaciją su jaunimu ir sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų sveikatos stiprinimo klausimais (didesnę dėmesį skiriant lytiniam švietimui, lytiniu keliu plintančioms ligoms, sveikos mitybos bei fizinio aktyvumo skatinimui).
4. Informuoti visuomenę apie į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų poveikį sveikatai ir teikti rekomendacijas apie aplinkos taršos asmenines prevencines priemones.
5. Kuo daugiau gyventojų, priklausančių širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupei, įtraukti į „Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą“.

Mažeikių rajono savivaldybės administracijai:

1. Tvirtinant prioritetinių krypčių sąrašą ir Visuomenės sveikatos specialiosios programos paraiškų priėmimui, įtraukti papildomas prioritetines kryptis, skirtas sveikos gyvensenos skatinimui, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir lytiškai plintančių ligų prevencijai.
2. Skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiskai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas.
3. Inicijuoti ir organizuoti priemones, skatinančias aplinkos oro užterštumo mažinimą.

Mažeikių rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

1. Siekiant stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę bei mažinant sergamumą cukriniu diabetu, rekomenduojama didinti žmonių informuotumą apie I ir II tipo cukrinį diabetą, jo rizikos veiksnius, simptomus, profilaktikos priemones ir galimas komplikacijas.
2. Didinti gyventojų informatyvumą apie taikomas diagnostinės gydymo priemones, vykdomas prevencines programas ir skatinti jose dalyvauti.
3. Siekiant mažinti mirtingumą nuo pagydomų lygų – taikyti efektyvias prevencines, diagnostikos ir gydymo priemones bei numatyti naujas sveikatos politikos ir prevencinių programų veiksmų efektyvumo kryptis.